

Nr 283.

Av herr **Olsson, Olof**, och herr **Linders**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kammarkollegium för budgetåret 1929/1930.

Genom propositionen nr 212 har Kungl. Maj:t inför riksdagen framlagt sitt i statsverkspropositionen bebadade förslag rörande kammarkollegiets organisation och arbetsförhållanden ävensom i sammanhang därmed sina anslagsäskanden för upprätthållandet av det nämnda kollegiets verksamhet för nästkommande budgetår.

Det förslag, propositionen innebär, måste på ett par mera betydelsefulla punkter lämna rum för erinringar.

Man får till en början beklaga den brådska, varmed detta ärende drivits fram. Då besparingssakkunniga avlämnade sitt förslag, grundat på en kort tids undersökningar på nyåret, var propositionstiden redan så långt liden, att kammarkollegiet kunnat beredas endast omkring en veckas rådrum för sitt ståndpunktstagande i frågan. Samma dag kollegiets utlåtande inkom till Kungl. Maj:t, har ärendet måst föras på konseljlistan.

Det kan också finnas skäl att förutskicka en annan mera allmän anmärkning. Att kortfattat ange området för kammarkollegiets ämbetsverksamhet är icke så lätt. Man kan utan anspråk på någon som helst fullständighet peka på ärenden av följande slag: frågor om rikets administrativa och kommunala indelning, den rättsliga värden om en betydande del av den publika fasta egendomen i landet, kyrkofonden och de kyrkliga menigheternas ekonomi, bevakandet av det allmännas rätt och intresse vid utnyttjande av vattentillgångarna inom riket samt frågor om landets äldre jordförhållanden över huvud. Då gällande departementalstadga ännu upptager kammarkollegiet såsom lydande under finansdepartementet, grundar sig denna anordning på historiska skäl och förklaras givetvis av den utav kollegiet tidigare intagna centrala ställningen inom rikets finansväsen. Om den förändring, som härutinnan successivt inträtt, och den förskjutning av kollegiets arbetsområde i allmänhet, som ägt rum, kan hänvisas till den orientering härom, som propositionen innehåller. I själva verket är det numera endast i rena undantagsfall, som finansdepartementet får tillfälle att genom remisser till kammarkollegiet begagna sig av detta ämbetsverks utredningar och yttranden. Vad regeringsärendena beträffar har kollegiet sin ojämförligt största arbetsgivare i ecklesiastikdepartementet. I ordningen härefter kommer socialdepartementet, och av de övriga departementen torde såväl justitie- som jordbruksdepartementen komma i avsevärt större kontakt med kollegiets ämbetsverksamhet än finansdepartementet. De ärenden av löpande art berörande kammarkolle-

giet, som handläggas inom sistnämnda departement, äro företrädesvis ärenden angående ledigheter inom ämbetsverket.

Kungl. Maj:ts nu för riksdagen framlagda förslag rörande kammarkollegiets organisation innebär i första rummet, att ämbetsverket — nu organiserat med chef och sex ledamöter, av vilka den sjätte, å extra stat uppförda, tillkom år 1920 för handläggningen av huvudsakligen mål och ärenden rörande rikets administrativa, kommunala och ecklesiastika indelning — skall beskäras med två byråer (rotlar).

All erfarenhet rörande arbetsformerna inom centralförvaltningen bestyrker det förhållandet, att de bärande delarna i ämbetsverkens organisationer utgöras av råds- eller byråchefstjänsterna. Det är icke tvivel underkastat, att arbetsdugligheten hos de resp. ämbetsverken i första hand bestämmas därav, att desamma utrustats med ett tillräckligt, mot verkens arbetsuppgifter svarande antal tjänster av berörda slag och att verket förmått på ett lyckligt sätt rekrytera dem. Man har också hittills under fortgången av det statsliga besparingsarbetet haft ögonen öppna för denna byråchefstjänsternas betydelse. Förhållandet kan belysas med följande fakta:

Utom kammarkollegiet har den anbefallda granskningen från besparingsynpunkt av de centrala verken hittills — om man i detta sammanhang frånser de affärsdrivande verken — omfattat följande nio myndigheter, nämligen:

generaltullstyrelsen,
riksräkenskapsverket,
lantbruksstyrelsen,
patent- och registreringsverket,
statskontoret,
socialstyrelsen,
medicinalstyrelsen,
kommerskollegiet och
statistiska centralbyrån.

Beträffande intet av dessa ämbetsverk har hittills företagits någon indragning av däri befintliga byråer.

Fråga om *generaltullstyrelsen* ägde prövningen rum vid 1927 års riksdag. En väckt tanke på indragning av en byrå sköts på framtiden.

Vid samma års riksdag prövades den verkställda besparingsutredningen rörande *riksräkenskapsverket*. Beslutet lämnade verkets byråorganisation oförkränt.

År 1927 framlade 1926 års besparingssakkunniga en undersökning rörande *lantbruksstyrelsen*. Ingen indragning av byrå ingick i de sakkunnigas förslag, som ej heller hittills föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Vad angår *patent- och registreringsverket* avlämnades ett betänkande av den s. k. Linnérska kommittén. Förslaget upptog icke någon indragning av byrå. Ärendet har ännu ej föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Besparingsundersökningen beträffande *statskontoret* prövades vid 1928 års riksdag, även här utan att någon minskning av antalet byråer i verket ifrågasattes.

Förslag rörande besparingar inom *socialstyrelsen* föreligger i proposition till innevarande års riksdag. Så långt ifrån att någon indragning av byrå här ifrågasatts, har av Kungl. Maj:t äskats, att en byrå, för närvarande placerad å extra stat, skall föras över å ordinarie.

Även i fråga om *medicinalstyrelsen* har ett besparingsförslag förelagts riksdagen. 1926 års besparingssakkunniga hade i fråga om detta ämbetsverk ifrågasatt indragning av en byrå. Denna tanke måste efter ytterligare utredning övergivnas.

Vid årets riksdag föreligger härjämte ett av Kungl. Maj:t framlagt besparingsförslag rörande *kommerskollegiet*. Ett betänkande rörande detta ämbetsverk avgavs redan år 1925 av den Linnérska kommittén. Kommitténs förslag upptog indragning av en byrå. Redan i den proposition, varmed ärendet förelades nämnda års riksdag, hade Kungl. Maj:t tagit avstånd från förslaget i nämnda punkt. Hela propositionen avvisades emellertid av riksdagen. Enligt det nu vid innevarande års riksdag förnyade förslaget är de ordinarie byråernas antal icke blott icke förminskat. En extra byrå föreslås överflyttad å ordinarie stat.

Vad slutligen *statistiska centralbyrån* beträffar upptager däremot den rörande detta verk till innevarande års riksdag avlätna propositionen förslag om indragning av en byråchefstjänst.

Man lär nu — redan i betraktande av vad här ovan upplysts rörande utfallet av besparingsundersökningarna i fråga om med kammarkollegiet jämförliga ämbetsverk — hava anledning att ställa sig mycket spörjande till det berättigade i en åtgärd, som plötsligen skulle nedskära denna ämbetsmyndighets byråorganisation med *en tredjedel*. Vad är då bevisningen för att kammarkollegiet nu skulle — utan fara för att nödgas eftersätta något av sina arbetsuppgifter — kunna avstå från *två* av sina byråer? Jo, den skulle huvudsakligen vara förebragt med besparingssakkunnigas uttalanden härom, återgivna å sid. 32 och 33 i propositionen, och den av ämbetsverkets chef anställda, å sid. 50 i propositionen återgivna siffermässiga jämförelsen mellan antalet under visst år avverkade mål dels å ena sidan i lantmäteristyrelsen och fastighetsregisterkommissionen, dels å den andra i kammarkollegiet.

Först ett ord om denna sistnämnda kalkyl. Man måste ställa sig oförstående inför en sådan statistisk metod. Dess värde kan belysas med några från kollegiets egen arbetsredogörelse för år 1928 hämtade siffror. Antalet avverkade mål utgjorde nämnda år, å kollegiets sjätte rotel 177 st. samt å kollegiets första rotel 1,519 st. eller, med andra ord, cirka *nio* gånger så många ärenden. Den sjätte, för närvarande å extra stat uppförda roteln erkännes av besparingssakkunniga (prop. sid. 33) vara en av de mera arbets-tyngda rotlarna inom ämbetsverket. Vad skulle man säga om den slutled-

ningen, att man å den första roteln måste antaga hava presterat ett cirka niodubbelt större arbetskvantum än å den sjätte?

Siffror å antalet diarietförda mål i ett ämbetsverk äro, av väl kända orsaker, över huvud mycket litet ägnade att giva några säkrare hållpunkter för bedömandet av den arbetsbelastning ämbetsverket dras med. I särskild grad måste detta gälla kollegiet med dess heterogena arbetsmaterial.

Men det finnes verkligen en siffserie, som åtminstone med något fog kunnat anföras till belysning av här omförmälda fråga. Men dessa siffror saknas i propositionen. Det är då de siffror, som visa *förskjutningen uppåt* i antalet till kollegiet inkomna mål under de sista åren. De utgöra enligt kollegiets diariet:

	1925	.....	3,526	st.
	1926	.....	3,616	»
	1927	.....	3,752	»
	1928	.....	3,980	»
	$\frac{1}{1}$ 1928— $\frac{1}{4}$ 1928	.....	944	»
	$\frac{1}{1}$ 1929— $\frac{1}{4}$ 1929	.....	1,038	»

Åt vilket håll dessa siffror peka är ju rätt tydligt. Antager man, att ökningen under den återstående delen av innevarande år går i samma progression som under de gångna tre månaderna, får man en slutsiffra för år 1929 av 4,356 st. ärenden. Ökningen blir då på fem år inemot 25 procent.

Man måste nu överhuvudtaget ställa sig tvivlande till besparingssakkunnigas prognos om en allmän nedgång i vikt och betydelse, som dels redan skulle hava gjort sig gällande och dels skulle för den närmaste framtiden ytterligare förestå beträffande kollegiets arbetsuppgifter. För dem som haft tillfälle att något komma i beröring med de problem på området för kollegiets ämbetsverksamhet, som alltjämt vänta på sin lösning, måste denna förutsägelse förefalla byggd på lös grund. De sakkunnigas uttalanden i denna del synas hava på ett verksamt sätt belysts i en av de vid kollegiets utlåtande fogade reservationerna.

Då det föreliggande förslaget om minskning med en tredjedel av antalet byråer inom kammarkollegiet sålunda vilar på bl. a. det bedömandet, att kollegiets arbetsuppgifter skulle hava blivit väsentligt lättare än förut, måste härmed hava förutsatts, att kollegiet under senaste tiden icke skulle haft full sysselsättning för sin nuvarande personal. Ett sådant antagande synes emellertid tvivelaktigt redan av det faktum, att kollegiet icke varit i tillfälle att slutföra en del betydelsefulla till ämbetsverket hänskjutna uppgifter. Exempelvis torde kunna hänvisas till följande.

1:o. Den 27 maj 1921 avgav kollegiet infortrat underdånigt utlåtande över det av skogslagsstiftningskommittén den 9 december 1918 avgivna betänkande. Sagda betänkande upptog bland annat ett vidlyftigt förslag till lagstiftning rörande landets häradsallmänningar. I utlåtandet framfördes grundtankarna till en helt omlagd reglering beträffande de ifrågavarande betydelsefulla naturtillgångarna. Kollegiets förslag gick ut på ett återförande av dessa all-

männingskogar i samhällelig besittning. Av dåvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet uppdrogs genom skrivelse den 1 november 1924 åt kollegiet att till Kungl. Maj:t inkomma med utformat förslag till de författningsbestämmelser, som erfordrades för genomförandet av en rättsreglering efter de linjer, kollegiet skisserat i utlåtandet den 27 maj 1921. Ehuru snart fem år förflutit efter uppdragets meddelande, har remissen ännu icke kunnat av kollegiet besvaras.

2:o. I brev till kammarkollegiet den 15 januari 1926 uppdrog Kungl. Maj:t åt kollegiet bl. a. att verkställa utredning angående kronans rätt till i äldre tider av kronan till bergverk upplätta skogar av vissa slag ävensom att till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag angående en viss närmare skisserad reglering av rättsförhållandena berörande sådana skogar. Enligt vad som upplysts har något svar å den ifrågavarande remissen tills dato icke inkommit till Kungl. Maj:t.

3:o. Jämlikt 6 kap. 9 och 17 §§ vattenlagen skall, då flottning i ett vattendrag förorsakar skada å fisket därstädes, av de flottande utgöras fiskeavgift, som skall användas till motverkande av den å fisket uppkomna skadan. Enär dessa fiskeavgifter måste antagas komma att utdömas till sammanlagt avsevärda belopp och sålunda möjlighet beredas till vidtagande av nödiga åtgärder för sötvattensfiskets upphjälpande, är det av vikt, att talan om utgivande av fiskeavgift mot vederbörande anhängiggöres snarast möjligt. Varje års dröjsmål betyder ett efterskänkande av fiskeavgift för sådan tid och ett års dröjsmål i nödiga åtgärder för fiskets understöd. Det ankommer å kammarkollegiet att härutinnan bevaka det allmännas rätt. Enligt vad som försports har emellertid — ehuru vattenlagen i ifrågavarande del snart under tio år varit i tillämpning — talan om utgivande av fiskeavgifter av här ömförmält slag hittills i endast relativt få fall hunnit anhängiggöras.

Dessa exempel äro i och för sig talande. Men det nedskärningsprojekt, som i den föreliggande propositionen erhållit Kungl. Maj:ts understöd, ter sig än egendomligare i belysning av följande förhållanden.

Den av kollegiets ledamöter, som tillika är ledamot av vattenöverdomstolen, har under senare tid under tillhoppa mer än $2\frac{1}{2}$ år — för offentligt uppdrag — varit befriad från sin tjänstgöringsskyldighet i kollegiet men däremot själv fullgjort de med ledamotskapet i vattenöverdomstolen förenade göromålen. Dessa göromål hava i kollegiets gällande stat beräknats taga kammarrådets halva arbetstid i anspråk. Då kammarrådets vikarie i kollegiet haft att ägna *hela* sin arbetstid åt kollegiet, kan detta verk följaktligen beräknas sedan en relativt lång tid tillbaka tillgodonjuta förstärkning i sina arbetskrafter med en halv ledamot. Men icke nog härmed. Den efter alla yttre kriterier att döma hårda arbetsbelastningen inom ämbetsverket har föranlett dess nuvarande chef att i betydande omfattning själv intaga en *föredragande* ledamots ställning. Enligt vad som upplysts har denna chefs föredragning avsett ett sammanlagt mycket betydande antal dels jordregisterärenden dels ärenden angående friköp av lägenheter å kyrklig jord.

Då kollegiet, på sätt nyss nämnts, med sina nuvarande arbetskrafter drages med en balans, varpå de ovan berörda fallen utgjort exempel, måste man fråga sig, huru det skall bliva möjligt för kollegiet att efter nedskärning av arbetskrafterna av den beskaffenhet, Kungl. Maj:ts förslag syftar till, utan oskäligt uppskov avgöra sina ärenden. Tvivelsutan läser man även för framtiden hava att för kollegiet räkna med ärenden av betydelse och tyngd. Det kan vara tillräckligt att hänvisa till de förslag av invecklad och vittutseende beskaffenhet, som torde vara att förvänta från 1927 års sakkunniga för utredning av frågorna om ändrade grunder för prästerskapets avlöning och för förvaltningen av de ecklesiastika boställena.

Det föreliggande nedskärningsprojektet beträffande kollegiet inbegriper, vid sidan om rotelindragningarna, en fråga av icke ringa betydelse. Den anordning, som under kollegiets tillvaro tillförsäkrat ämbetsverkets uttalanden i viktigare frågor en speciell, från sidoinflytelser fri och allsidig sakkunskap, nämligen den kollegiala handläggningsformen, har av besparings-sakkunniga föreslagits skola avskaffas. Den ställning, departementschefen i propositionen intager till detta spörsmål, är märkbart osäker. Meningen synes vara att i efterföljande ordning reglera denna angelägenhet — såsom enbart en instruktionsfråga, — i administrativ väg. Förslaget om den kollegiala handläggningsformens avskaffande har motiverats såsom en av de »lättnader» i arbets-sättet, vilkas summa skulle berättiga den föreslagna nedskärningen i rotel-organisationen. Innebörden i allmänhet av dessa »lättnader» har belysts i de vid kollegiets utlåtande fogade reservationerna. Till och med departementschefen har, om än tillsynes motvilligt och indirekt, fått vidgå, att de sakkunnigas förslag i denna del lämnar rum för erinringar. För den, som inom statsdepartement deltagit i ärendens handläggning och som varit van att från kammarkollegiet mottaga i allmänhet väl avvägda och upplysande utlåtanden, skulle det ställa sig mycket beklagligt, om kollegiet skulle följa den benägenhet, som mångenstädes blivit en för övrigt rätt naturlig följd av stigande anspråk på snabbhet i ärendens handläggning, nämligen att på grundlighetens bekostnad behandla ärendena mera expeditionsmässigt.

Det som av ålder stått mest framträdande, då det gällt kammarkollegiets insatser tidigare och nu i landets förvaltning, har varit dess starka hävdande av kronans och samhällets intressen på det rättsliga och ekonomiska område, där kollegiet har sina uppgifter förlagda. I tillämpningen av denna speciella förvaltningsgrundsats, som vilar på lika gamla som kända traditioner, står ingen annan ämbetsmyndighet framom kollegiet. Känslan för denna tradition synes nedärvas inom de varandra avlösande tjänstemannagenerationerna, och i den kollegiala handläggningsformen ligger säkerligen en av de förnämsta garantierna för traditionens fortlevande. Det synes icke vara välbetänkt att — mot en skenbar vinst i besparingshänseende — nu skrida till ett offer av denna garanti.

Med hänsyn till vad vi här ovan varit i tillfälle påvisa hava vi närmast varit böjda för den slutsatsen, att någon inskränkning i antalet kammarråd för närvarande knappast kan anses tillräddig. Då vi nu likväl stanna vid den uppfattningen, att riksdagen skulle kunna följa Kungl. Maj:ts förslag beträffande rotelorganisationen så långt, att anslaget för det å extra stat uppförda kammarrådet och för den till dennes biträde anställda personal från och med instundande budgetår indrages, så är det närmast i anslutning till kollegiereservanternas tankegång. En korrigerigering kan lätt ske, därest de närmast följande årens erfarenheter — något som icke kan anses uteslutet — skulle visa, att även denna åtgärd varit att gå för långt.

I anslutning till vad ovan anförts få vi hemställa,

att riksdagen ville företaga sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 212, att kammarrådets antal bestämmes till fem.

Stockholm den 9 april 1929.

Olof Olsson.

Sven Linders.